

Ed.

170. Nefndarálit

[143. mál]

um frv. til l. um lagagildi viðaukasamnings milli ríkisstjórnar Íslands og Swiss Aluminium Ltd. um álbræðslu við Straumsvík.

Frá 1. minni hl. iðnaðarnefndar.

Alþýðuflokkurinn átti aðild að og ber að sínum hluta ábyrgð á því að álver var reist í Straumsvík.

Það var skoðun Alþýðuflokksins, og er enn, að nýta beri í vaxandi mæli þá auðlind, sem í fallvötnum og jarðhita felst, til að skjóta fleiri styrkum stöðum undir efnahagslíf þjóðarinnar með margbreytilegum orkufrekum iðnaði og stóriðju þar sem það á við.

Stóriðjan verður þó að greiða kostnaðarverð raforkunnar og rúmlega það ef hún á að vera sú lyftistöng sem að er stefnt. Sá samningur um raforkusölu, sem nú er lagður fyrir Alþingi til staðfestingar, gerir það ekki, a. m. k. ekki ef litið er yfir samningstímabilið allt. Í upphafi samningstímans má segja að umsamið verð nái nokkurn veginn framleiðslukostnaði eldri virkjana en fer ört minnkandi að raungildi þegar kemur fram á samningstímann, ef að líkum lætur, og verður komið inn á það síðar í þessu nefndarálit.

Það er óviðunandi að Alþingi skuli fyrst fá að fjalla um samninginn þegar hann er fullfrágenginn og undirritaður. Alþingi gefst enginn kostur á breytingum. Það er sett upp við vegg. Annaðhvort er að samþykkja samninginn eða fella hann en það þýddi væntanlega óbreytt raforkuverð í svo og svo langan tíma. Þetta eru óeðlileg vinnubrögð og óviðeigandi þrýstingur á Alþingi.

Í samningnum er gert ráð fyrir því að öll eldri deilumál við Alusuisse verði felld niður gegn þriggja millj. dollara greiðslu fyrirtækisins í eitt skipti fyrir öll. Nokkurs konar syndaaflausn. Alþýðuflokkurinn telur að staða okkar í málinu hafi verið sterk og sjálfsagt hefði verið að láta gerðardóma fella sína úrskurði, enda málflutningi svo til lokið og skammt að bíða uppkvaðningar úrskurða. Á síðasta stigi var málið stöðvað gegn ákveðinni greiðslu mótaðila.

Í hinum nýja samningi eru ákvæði til að forðast sams konar ágreining í framtíðinni. Það út af fyrir sig er gott. En í öllum þeim tilvikum túlkar samningurinn þau sjónarmið sem Alusuisse hefur haldið fram í málflutningi sínum. T. d. eru ákvæði í gr. 2.03 c í aðstoðarsamningi milli Alusuisse og ÍSALs um að ÍSAL geti fengið þau aðföng „með bestu skilmálum og skilyrðum sem fyrir hendi eru“ felld niður þegar um viðskipti Alusuisse við ÍSAL er að ræða, en það ákvæði var mjög sterkt frá sjónarmiði Íslendinga. Þess í stað eiga ákvæði í gr. 27.03 í aðalsamningi að gilda í þessum tilvikum, þ. e. „um hlutlægan mælikvarða á viðskiptaháttum milli ólíkra aðila“ en þau ákvæði eru miklu teygjanlegri en ákvæði um „bestu kjör“ og Alusuisse hefur túlkað þau sér mjög í vil.

Sama er að segja um ágreining vegna afskrifta. Sjónarmið Alusuisse í þeim efnunum eru staðfest í samningnum.

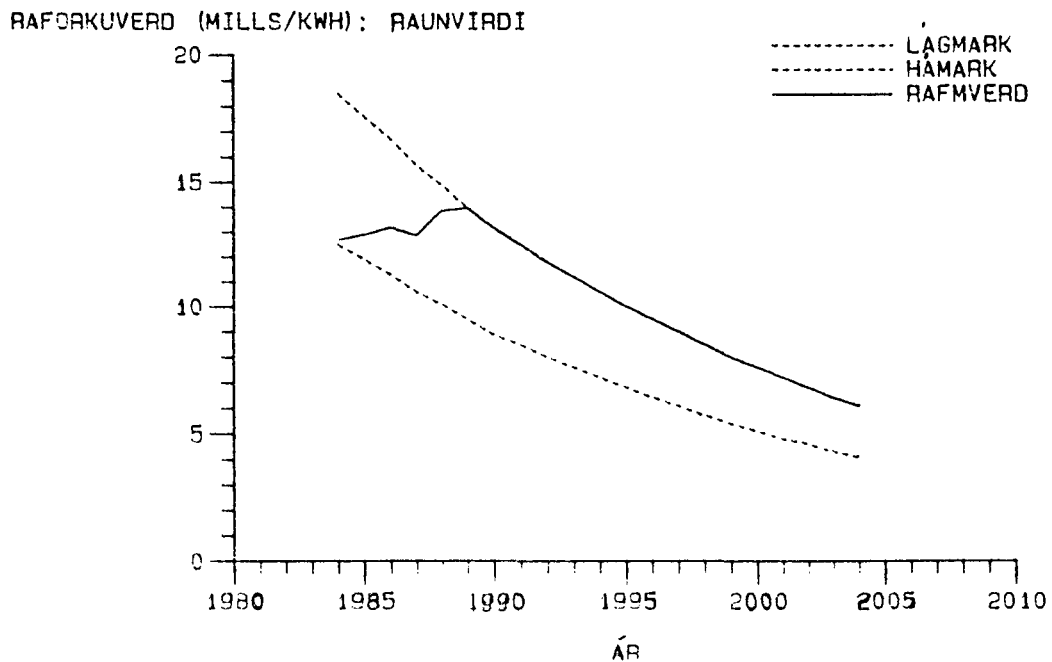
Í samningnum er ÍSAL tryggður forgangsréttur að orku frá nýjum virkjunum en engar skuldbindingar koma þar á móti, aðeins einhliða réttur.

Versti galli samningsins eru þó endurskoðunarákvæði hans. Að sumra áliti eru þau verri en engin því að nú verður aðeins unnt að óska endurskoðunar á **5 ára fresti** hvað sem annars gerist á þeim tíma. Ef engin ákvæði væru, segja þessir sömu menn, væri unnt að óska endurskoðunar ef og þegar eitthvað ófyrirséð kæmi upp. Ekki skal lagður dómur á þetta álit hér. Í endurskoðunarákvæðunum er það sett sem skilyrði fyrir endurskoðun raforkuverðs „að orðið hafi **teljandi og ófyrirsjáanleg breyting til hins verra á aðstæðum**, að frátöldum breytingum á valdi Landsvirkjunar eða ÍSALs er hafi haft í för með sér **alvarleg áhrif** á efnahagsstöðu Landsvirkjunar eða ÍSALs, hvors sem í hlut á, þannig að hún raski bæði

jafnvæginu í samningi þessum og valdi óeðlilegu harðrétti fyrir þann aðila sem í hlut á.“ (Leturbr.)

Ef við gefum okkur að verðbólga í Bandaríkjunum verði 5% á ári eins og hún er um þessar mundir, að raungildi dollarans minnki um 5% á ári, þá getur það hvorki talist „ófyrirsjáanleg breyting“ né að það valdi Landsvirkjun „óeðlilegu harðrétti“ — en hvort tveggja þarf til að koma til að unnt sé að óska endurskoðunar á raforkusamningnum og þá aðeins á 5 ára fresti. Nokkur alþjóðleg verðbólga er staðreynd. Hún er orðin hluti af efnahagslífi heimsins segja ýmsir hagfræðingar.

Ef áætlanir um þróun álverðs á næstu árum standast og ef 5% verðbólga verður í Bandaríkjunum að jafnaði á samningstímanum verður þróun raforkuverðs þessi:

Í upphafi er raforkuverðið 12,6 mill (þúsundustu partar úr dollara) á kWst. en fer í 18,5 mill eftir 4—5 ár, en raunvirði verður þá 15,2 mill. Þá er hámarkinu náð og verðið síðan óbreytt í dollurum næstu 16 árin. Eftir 10 ár verður núvirði komið niður í 11,5 mill og eftir 20 ár niður fyrir 7 mill á kWst. Það er því ekki — miðað við þessar forsendur — verið að tala um 15 mill á kWst. sem meðalverð á samningstímanum heldur 10—11 mill. Verði verðbólga meiri í Bandaríkjunum, t. d. 7—8% að jafnaði, verður hrap raforkuverðsins mun örara, en þó vafasamt að unnt verði að heimfæra það undir „ófyrirsjáanlegar breytingar“.

Samningurinn frá 1966 var um flest mjög góður miðað við aðstæður. Þá var dollarinn talinn gulls ígildi, enda hafði gullverð í dollurum ekki breyst svo árum skipti. Besta verðtrygging þá var talin viðmiðun við dollara. Þetta brást eins og allir vita. Nú stendur til að gera 20 ára samning sem byggist á viðmiðun við dollara án verðtryggingar nema allra fyrstu árin, og án haldbærra endurskoðunarákvæða. Samningamennirnir árið 1966 hafa gilda afsökun — en það höfum við ekki. Við vitum að verðbólga verður nokkur í Bandaríkjunum eins og annars staðar í heiminum. Okkar afsökun verður því engin.

Fyrirverandi ríkisstjórn var búin að koma samskiptum okkar við Alusuisse í illeysanlegan hnút og voru samningar því nauðsynlegir.

Þó að í þeim samningi, sem hér er til umfjöllunar, sé gert ráð fyrir talsverðri hækkun raforkuverðs allra næstu ár getur hann engan veginn talist nægilega hagkvæmur okkur þegar lítið er lengra fram á veginn.

Því mun Alþýðflokkurinn greiða atkvæði gegn honum.

Alþingi, 16. nóv. 1984.

Magnús H. Magnússon.